

Mišljenje roditelja o uključivanju djece s teškoćama u odgojnu skupinu

Velicki, Saša

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:803977>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-08**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

SAŠA VELICKI

ZAVRŠNI RAD

MIŠLJENJE RODITELJA O
UKLJUČIVANJU DJETETA S TEŠKOĆAMA
U ODGOJNU SKUPINU

Čakovec, rujan 2018.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Čakovec)

PREDMET: Partnerstvo obitelji, vrtića i škole

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Saša Velicki

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Mišljenje roditelja o uključivanju djeteta s teškoćama
u odgojnu skupinu

MENTOR: prof. Adrijana Višnjic Jevtic, predavač

Čakovec, rujan 2017.

ZAHVALA

Zahvaljujem svojim roditeljima, baki, sestri i svim prijateljima na pruženoj podršci i motivaciji tijekom svog trogodišnjeg fakultetskog obrazovanja.

Zahvaljujem i svim kolegicama studenticama generacije 2015./2016. na trogodišnjem druženju te svim roditeljima koji su svojim sudjelovanjem u provedenom istraživanju omogućili izradu ovog završnog rada.

Velika hvala svim profesorima Učiteljskog fakulteta Čakovec, Sveučilišta u Zagrebu na uloženom trudu u protekle tri godine studiranja.

Posebno zahvaljujem mentorici, profesorici Adrijani Višnjić Jevtić koja je svojim zanimljivim i motivirajućim predavanjima i savjetima utjecala na moj profesionalni razvoj te pružila pomoć i podršku u izradi ovog završnog rada.

SADRŽAJ

Sažetak	3
Summary	4
UVOD	5
1. RODITELJSTVO I OBITELJ	6
1.1. Uloga roditelja u predškolskim ustanovama	7
1.2. Važnost suradnje roditelja i odgojitelja	7
2. USTANOVE RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA	9
2.2. Uloga predškolskih ustanova u razvoju djeteta.....	9
3. TEŠKOĆE U RAZVOJU.....	11
3.1. Djeca s teškoćama u razvoju u predškolskim ustanovama	12
4. INKLUZIJA DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU	13
4.1. Važnost inkluzije u ranoj dobi	14
4.2. Provođenje inkluzije u predškolskim ustanovama Republike Hrvatske	15
5. METODOLOGIJA.....	17
5.1. Cilj	17
5.2. Sudionici istraživanja i postupak	18
5.3. Instrument	19
6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA.....	20
ZAKLJUČAK	29
LITERATURA.....	30
BIOGRAFIJA	33
PRILOZI	34

Sažetak

U današnje se vrijeme sve više susrećemo s pojmom inkluzije u svim životnim aspektima, a važnost uključivanja osoba s teškoćama u razvoju postaje sve zastupljenija tema u društvu. Poticanje inkluzije i integracije osoba s teškoćama u razvoju postaje važan dio svakodnevice s ciljem da se takvim osobama omogući lakše funkcioniranje u društvu te im se pruže jednake mogućnosti za normalan život. Primarne osobe u životu svakog djeteta su naravno njegovi roditelji koji mu zajedno s odgojiteljima omogućuju da kroz socijalizaciju s ostalom djecom stvori poglede i razmišljanja te stavove koji će ga u budućnosti učiniti kompetentnim sudionikom društva. Ustanove predškolskog odgoja i obrazovanja prva su životna stepenica svakog djeteta te mjesto gdje i započinje sama ideja o inkluziji djece s teškoćama u razvoju. Kako bi inkluzija osoba s teškoćama u društvene redove bila još uspješnija, potrebno je djeci već u ranoj dobi usaditi važnost prihvaćanja različitosti te načine odnošenja prema istima. Uključivanje djece s teškoćama u razvoju u odgojnu skupinu ne tiče se samo djece koja ju pohađaju, već i njihovih roditelja koji svojim razmišljanjima i stavovima moraju biti podrška odgojitelju i cjelokupnoj inkluzivnoj praksi.

Ovaj rad bavio se mišljenjima roditelja o uključivanju djeteta s teškoćama u odgojnu skupinu te njihovim stavovima o inkluziji koja se trenutno provodi u predškolskim ustanovama. Cilj je bio potvrditi pretpostavku da većina roditelja podupire inkluziju te samim time istražiti koliko su zapravo dobro roditelji informirani i upoznati sa samom inkluzivnom praksom. Provedeno je istraživanje među roditeljima djece triju predškolskih ustanova na području Međimurja. Istraživanje je uključivalo upitnik za roditelje koji se sastojao od ukupno 13 pitanja vezanih za njihovo viđenje uključivanja djeteta s teškoćama u odgojnu skupinu. Rezultati istraživanja pokazali su da većina roditelja podržava inkluziju te smatra da ona pozitivno utječe na razvoj ostale djece u svim segmentima.

Ključne riječi: inkluzija, roditelji, odgojitelji, predškolske ustanove, teškoće u razvoju

Summary

Nowadays, we are more and more confronted with the concept of inclusion in all aspects of life, and the importance of involving people with disabilities is becoming more and more represented in society. Encouraging inclusion and integration of people with developing disabilities is becoming an important part of everyday life allowing such people to easily operate in society and providing them with equal opportunities for a normal life. Primary people in the life of every child are, of course, his parents who, together with the educators, allow him to create views, thoughts and attitudes through socialization with other children that will make him a competent participant of society in the future. Institutions of preschool education are the first step in life of every child and the place where the idea of incorporating children with disabilities begins. In order for the inclusion of people with social disabilities to be even more successful, the children should, at an early age, adopt the importance of accepting the diversity and the way they relate to them. Involvement of children with developmental difficulties in an educational group does not only apply to children who attend it, but also to parents who have their own thinking and attitudes, to support the educator and the overall inclusive practice.

This paper deals with parents' views on inclusion of children with disabilities in the educational group and their attitudes about inclusion currently taking place in preschool institutions. The aim was to confirm the assumption that most parents support inclusion, to investigate how well parents are informed and acquainted with the inclusive practice itself. Research was conducted among parents of children of three pre-school institutions in Međimurje area. The research included the questionnaire for parents, which is consisted of 13 questions related to their views on inclusion of children with disabilities in the educational group. Research findings have shown that most parents support inclusion and believe that it has a positive impact on the development of other children in all segments.

Key words: inclusion, parents, educators, preschool institutions, development difficulties

UVOD

U interesu je svakog roditelja da njegovo dijete bude prihvaćeno i voljeno od strane vršnjaka i ostalih sudionika u njegovom razvoju. Konačni cilj svakog roditelja trebao bi biti da njegovo dijete jednoga dana postane razuman i kompetentan sudionik društva otvorenog uma i bez predrasuda ili bilo kakvog oblika diskriminacije drugih. No važan čimbenik u stvaranju takvog dječjeg svijetonazora imaju upravo roditelji kao primarne osobu u djetetovom životu. Način na koji će dijete izgrađivati vlastite stavove u budućnosti uvelike ovisi o mišljenjima i pogledima njegovih roditelja koji se svakodnevno prenose na dijete prilikom njihove interakcije. Odgojitelji kao kompetentni profesionalci prilikom djetetovog boravka u vrtiću u njega usađuju važnost prihvaćanja različitosti te važnost jednakosti prema svima te zajedno s roditeljima omogućuju djetetu pravilan razvoj u svim segmentima i navode ga na pravi životni put. Svako dijete ima pravo na jednaku uključenost u društvene redove bez obzira na njegovu dob, nacionalnost, spol ili nekakve fizičke ili psihičke poremećaje ili nedostatke. Ukoliko želimo da djeca koju odgajamo jednoga dana žive u društvu u kojem se potiče inkluzija i integracija osoba s određenim teškoćama u razvoju te da sami budu zagovaratelji iste, važno je da prilikom svog razvoja i obrazovanja promatraju i usvajaju način na koji se odrasli koji ih okružuju odnose prema takvim situacijama.

U svrhu ovog završnog rada ispitala su se stajališta roditelja djece predškolskih ustanova o inkluziji djece s teškoćama u odgojnu skupinu. Rad proizlazi iz pretpostavke da roditelji podupiru inkluziju i smatraju da je ona poželjna te da ima pozitivan utjecaj na ostalu djecu u skupini. U radu će ukratko biti prikazana uloga obitelji u razvoju djece, odnos roditelja i odgojitelja, uloga roditelja u predškolskim ustanovama, teškoće u razvoju te inkluzija djece s teškoćama u razvoju u vrtićima.

Slično istraživanje provodila je Dowling (2012.) koja je ispitala mišljenja, stavove i djelovanje roditelja mlađe djece s teškoćama u razvoju u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj.

1. RODITELJSTVO I OBITELJ

Pojam roditeljstva jasno je određen, a treba ga promatrati kao socijalni proces koji se događa unutar nekog karakterističnog prostora i vremena. Odgoj djeteta jedna je od najvažnijih zadaća roditelja i zasigurno jedna od najtežih. Roditelji se svakodnevno suočavaju s brojnim pitanjima koja su složena i za njih i za njihovu djecu. Da bi dijete odraslo u neovisnu i odgovornu osobu, potrebno mu je pružiti toplinu, ali i nadzor nad ponašanjem. (Lacković-Grgin, 2011.)

Obitelj je jedan od najvažnijih faktora u cjelokupnom razvoju djeteta. Obitelj je temeljna socijalna institucija koja presudno utiče na sudbinu pojedinca te je stoga u žarištu znanstvenog zanimanja već nekoliko desetljeća. U odgoju djeteta najveću odgovornost ima njegova obitelj. Obitelj je prva stepenica gdje dijete dobiva osnovu odgoja koji se kasnije tokom života djeteta nadograđuje u raznim odgojno-obrazovnim institucijama koje dijete pohađa tokom svog života. Roditelji su ti koji omogućavaju djetetu prva iskustva i mogućnosti za razvoj i sve vrste učenja i upravo tako utiču na djetetov uspjeh u periodu obrazovanja. (Hukić, Imišragić, 2009.)

Prema Maleš, Milanović i Stričević (2001.) obitelj je prva zajednica u kojoj dijete zadovoljava svoje primarne biološke potrebe, ima prigodu doživjeti ljubav i pripadanje, osjetiti sigurnost, doživjeti da ga se poštuje. Članovi obitelji najbolje poznaju dijete te se pretpostavlja da se najbolje razumiju u ono što mu treba i da znaju načine na koje će zadovoljiti djetetove potrebe.

Govoreći o obitelji nikako se ne smije zaobići njezina uloga u formiranju osobe kroz djetinjstvo i pojedinačan utjecaj pojedinih članova kao i važnost ukupne obiteljske atmosfere u kojoj dijete odrasta. Samo roditeljstvo je već davno prepoznato kao izuzetno važna komponenta zadovoljstva vlastitim životom, sposobnosti prilagođavanja kao različitim aspektima razvoja, ponašanja djeteta, akademskim postignućima, moralnim razvojem kao i osobinama ličnosti. (Klarin, 2006. prema Wagner Jakab, 2008.)

1.1. Uloga roditelja u predškolskim ustanovama

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014.) naglašava da su roditelji uz odgojitelje najvažniji sudionici odgojno – obrazovnog procesa svakog djeteta te imaju neizmjereno veliku ulogu u oblikovanju, planiranju i realiziranju istog. „Roditelji su partneri u vrtiću-zajednici koja uči te zagovornici i promotori odgojno-obrazovnoga procesa i posrednici prema lokalnoj zajednici. Senzibiliziranje lokalne zajednice, ali i šire društvene zajednice za potrebe ustanove, zajednička je zadaća kako zaposlenika ustanove tako i roditelja. Vrtići trebaju stvarati uvjete za poticanje roditeljskoga djelatnog sudjelovanja u oblikovanju vizije ustanove te prilike za sudjelovanje roditelja u planiranju, realiziranju i evaluaciji odgojno-obrazovnoga procesa.“ (NKRPOO, 2014., str. 15) Budući da su roditelji primarne osobe u djetetovom životu, važno je da budu uključeni i informirani o aktivnostima djeteta u vrtiću te da zajedno s odgojiteljima i ustanovom ostvaruju i održavaju partnerske odnose s ciljem dobrobiti njihovog djeteta.

1.2. Važnost suradnje roditelja i odgojitelja

Suradnja predstavlja komunikaciju između roditelja i odgajatelja koji se međusobno informiraju, dogovaraju, savjetuju, druže te uče. Ono što je prvo i najbitnije jest da se roditelji i odgajatelji upoznaju. Upoznavanjem bolje će se razumjeti, te izgraditi povjerenje, a potom i spremnost na suradnju. Ako roditelji ne ostvare povjerenje prema odgajatelju suradnja neće biti ostvariva. Suradnja se može ostvariti samo onda ako sudionici nalaze zadovoljstvo u zajedničkom radu. I jedni i drugi moraju uložiti napor da razumiju jedni druge. Ako samo jedna strana radi na suradnji ona neće biti potpuna. “Samo u obostranoj suradnji i razumijevanju roditelja i odgajatelja mogu se uskladiti utjecaji na dijete, a oni moraju biti jedinstveni“. Različiti roditelji imaju različite potrebe. (Jurčević-Lozančić, 2005. prema Mihac 2016., str. 18)

Roditelji ne žele surađivati s ustanovama koje ih osuđuju. Ustanove trebaju biti dostupne i prijateljski raspoložene prema roditeljima. Svaki čovjek ima svoje mišljenje ,stavove i vrijednosti po kojima odgaja svoje dijete. Oni se mogu znatno

razlikovati od stavova odgajatelja. Odgajatelj mora prihvatiti različitost stavova te ih razumjeti s stajališta roditelja i pokušati naći kompromis. U suradnji ti stavovi i vrijednosti pokušavaju se prilagoditi onome što je najbolje za dijete. Vrtić i obitelj su suradničke ekipe radi postizanja cilja koji im je zajednički. Cilj je odgoj djeteta, te zbog toga zajednički surađuju (Jurčević-Lozančić, 2005. prema Mihac 2016.)

Prema Rosiću (2005.) odgajatelj kao profesionalac treba prihvatiti ideje roditelja koje su vrijedne razmatranja, te takve poslušati i pokušati prilagoditi djetetu i odgoju. Vrtić ne može u potpunosti realizirati postavljene odgojno-obrazovne ciljeve bez suradnje s roditeljima a cijeli taj proces može se ostvariti samo ako svi sudionici ulažu dovoljno napora u taj proces.

Boneta i Kanjić (2012.) pišu kako je kod ostvarivanja partnerstva roditelja i vrtića važno da odgajatelj polazi od načela individualnog pristupa uz pravovremeno prepoznavanje potreba roditelja i djeteta za zajedničkim akcijama, te iznalaženje kreativnih načina za zadovoljenje te njihove potrebe. To je dugotrajan proces koji zahtijeva veliki angažman i dobru volju i roditelja i odgajatelja.

2. USTANOVE RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Falamić (2008.) piše kako je vrtić prvo socijalno okruženje u kojem dijete ima priliku promatrati sebe kao dio zajednice u kojoj mora uspostavljati odnose s drugima bez potpore svoje obitelji. Ustanove predškolskog odgoja i obrazovanja prva su mjesta u kojima dijete započinje proces socijalizacije te se uz pomoć odgajatelja i interakcije s ostalom djecom razvija emocionalno, kognitivno i motorički.

Prema Miljak (2009.) ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja po organizaciji bi trebale sličiti obiteljskom domu u kojem vladaju fleksibilna pravila življenja, odnosno pravila postignuta koncenzusom većine članova te je u takvoj okolini ozračje za učenje, razvoj i život djece i svih ostalih njezinih članova poticajano i pozitivno.

2.2. Uloga predškolskih ustanova u razvoju djeteta

Ljubetić, Mandarić i Zubac (2011.) govore kako je primarna uloga predškolskih ustanova osigurati kvalitetnu skrb, odgoj i obrazovanje djece u dobi od šest mjeseci do polaska u školu, omogućiti kvalitetne uvjete za optimalno zadovoljenje potreba djece i poticajan odgojno-obrazovni kontekst za razvoj potencijala sve djece te razvijati i unaprjeđivati partnerski odnos s njihovim roditeljima i lokalnom zajednicom na dobrobit djece. Posebna pozornost posvećuje se i kulturi ustanove, kvaliteti komunikacije na svim razinama, vođenju, slobodi izbora, suradnji te osvješćivanju vlastite odgovornosti.

Dječji vrtić je mjesto življenja, igre i učenja djece i odraslih, otvoren je i fleksibilan. Njegova je cjelokupna organizacija usklađena s potrebama djeteta. Upravo organizacija dječjeg vrtića, prostorna, vremenska i pedagoška, na mikro i makro razini reflektira se na odgojni proces i razvoj djeteta. Stoga je vrtićko okruženje jedna od temeljnih varijabli institucijskog predškolskog konteksta. Ogleda se u strukturi prostora i socijalnim odnosima. Vrtićno okruženje je cjelokupnost svih aspekata koji čine dječji vrtić. (Miljak 1999. prema Mlinarević 2004.)

Prema Slunjski (2011.) vrtićko okruženje ima velik utjecaj na učenje i cjelokupni razvoj i odgoj djeteta, kao i na razvoj njegove autonomije, zbog čega kontinuirano unapređivanje okruženja predstavlja jednu od posebno važnih zadaća u organizaciji odgojno-obrazovnog procesa vrtića. Ono se ostvaruje u interakciji djeteta s drugom djecom i podržavajućim odraslima, a kvalitativno bogaćenje okruženja može dovesti do velikih promjena u ponašanju djece koje se odražava na to kako djeca međusobno surađuju, kako razmišljaju, istražuju i uče.

3. TEŠKOĆE U RAZVOJU

Osoba s posebnim potrebama je svaka ona osoba koja se razlikuje od prosječnog djeteta u određenoj društvenoj i kulturnoj zajednici u: senzornim, komunikacijskim, intelektualnim sposobnostima, socijalnom ponašanju i emocionalnom doživljavanju te tjelesnim osobinama. U skupinu djece s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama ne ubrajaju se samo djeca koja su ispodprosječna u navedenim osobinama, već i iznadprosječna, darovita djeca. (Vizek-Vidović, Rijavec, Vlahović-Štefić, Miljković, 2014. prema Vujnović, 2015.)

Sekulić-Majurec (1988.) navodi da je termin teškoće u razvoju noviji termin koji se koristi u pedagoškoj terminologiji te naglašava da ponekad i terminološko označavanje osoba odražava stav prema njima te može pridonijeti njihovoj društvenoj stigmatizaciji i segregaciji ili je pak ublažavati.

Prema Mihalić (2013.) teškoće u razvoju su urođena ili stečena stanja organizma koja prema svojoj prirodi zahtijevaju poseban stručni pristup kako bi se omogućilo izražavanje i razvoj sačuvanih sposobnosti, a time i što kvalitetniji život, dok Zrilić (2011.) među djecu s teškoćama u razvoju ubraja djecu sa sniženim intelektualnim sposobnostima, autističnu, slijepu i slabovidnu djecu, gluhu i nagluhu, djecu s poremećajem govora, glasa i jezika, djecu s motoričkim poremećajima i kroničnim bolestima, djecu sa smetnjama u ponašanju, s poremećajem pažnje te djecu sa specifičnim teškoćama učenja.

Prema Mikasu i Roudi (2012.) djeca s teškoćama u razvoju su djeca s trajnijim posebnim potrebama, a odnose se na urođena i stečena stanja organizma, koja prema svojoj prirodi zahtijevaju poseban stručni pristup kako bi se omogućilo izražavanje i razvoj sačuvanih sposobnosti djeteta i time što kvalitetniji daljnji odgoj i život. Pojam "teškoće u razvoju" označava razna prirođena i stečena oštećenja različite vrste i stupnja kao što su oštećenja sluha, vida, govorne komunikacije, invaliditet, mentalnu retardaciju, različita oštećenja mozga koja se manifestiraju u otežanoj sposobnosti kretanja, oštećenju mišića i živaca (cerebralna paraliza) ili pak u komunikaciji i nesposobnosti svladavanja društvenih vještina (autizam).

3.1. Djeca s teškoćama u razvoju u predškolskim ustanovama

Nacionalni okvirni kurikulum (2010.) pojašnjava kako se djeca s teškoćama uključuju u predškolske odgojno-obrazovne ustanove uz potrebnu stručnu, didaktičko-metodičku i rehabilitacijsku potporu, a za djecu koja trebaju veći opseg potpore organizira se posebna odgojno-obrazovna skupina. Kada se uz primjeren program potpore u redovitim uvjetima ne postižu ciljevi u skladu s mogućnostima i potrebama djeteta, dijete se može uključiti u odgojno-obrazovne ustanove pod posebnim uvjetima.

Mikas i suradnici (2012.) govore kako je odgojitelj ključna figura u poticanju razvoja socijalne kompetencije djeteta s posebnim potrebama u vrtičkom kontekstu. Pristup i strategije koje odgojitelj upotrebljava u fazi pripreme, dolaska i boravka djeteta s teškoćama u odgojnoj skupini od velikog su pedagoškog značaja i važnosti. Cilj je uključiti dijete s teškoćama u razvoju u zajedničke aktivnosti s drugom djecom kako bi nesmetano napredovalo u skladu s vlastitim mogućnostima.

Najčešće navođena prednost predškolskog uključivanja je pozitivan ishod, kako za djecu s teškoćama tako i za tipičnu djecu. Značaj predškolskog uključivanja ističe tri važna razloga: predškolska djeca nemaju predrasude o djeci s teškoćama, rane interakcije tipične djece s vršnjacima s teškoćama povećavaju njihovu spremnost za prihvaćanje u odrasloj dobi i rano uključivanje u „redovne“ ustanove djecu s teškoćama bolje priprema za uspješno sudjelovanje u „tipičnom okruženju“. Kvalitetom socijalnih kontakata djeteta može se s velikom vjerojatnošću predvidjeti njegova obrazovna i društvena kompetentnost u školi, pa i dalje u životu. Štoviše, utvrđeno je da korist od inkluzije imaju i djeca s višestrukim teškoćama. prema (Kobeščak, 2003. prema Belan, 2015.)

Također Belan (2015.) govori kako tipična djeca uključena u inkluzivne skupine pokazuju bolje prihvaćanje vršnjaka s teškoćama, empatiju i prihvaćanje različitosti, postaju svjesni i više odgovaraju na potrebe ostale djece, više poznaju pojedina oštećenja. Sudjelovanje u inkluzivnim grupama pozitivno utječe na stavove koje tipična djeca imaju prema djeci s teškoćama.

4. INKLUZIJA DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Bouillet i Kudek Mirošević (2015.) govore kako obrazovne politike promoviraju inkluziju kao glavnu ideju svakog suvremenog obrazovnog sustava. Inkluzivno obrazovanje omogućuje djeci s teškoćama i bez njih da zajedno uče u istim razredima, u skladu sa svojom dobi, uz dodatnu, individualno prilagođenu podršku djeci koja je trebaju. Međutim, u obrazovanju još uvijek postoje velike nejednakosti u pristupačnosti obrazovanja i ishodima učenja nekih skupina djece, budući da postoje marginalizirane skupine koja doživljavaju izuzetno nisku razinu pristupačnosti obrazovanja i kvalitete učenja. Djeca s teškoćama još su uvijek suočena s mnogim izazovima u ostvarivanju svog prava na obrazovanje i ona u tom smislu predstavljaju jednu od najmarginaliziranijih i isključenih skupina. U hrvatskom je zakonodavstvu jasno naglašeno da djeca s teškoćama imaju pravo na inkluzivno obrazovanje i da su škole dužne osigurati uvjete koji vode uspješnom obrazovanju sve djece.

Prema Karamatić Brčić (2011.) obrazovna inkluzija je tema koja je relevantna za pedagoški i društveni kontekst, a posebice za suvremene odgojno-obrazovne reforme. Uključivanje ili inkluzija je zahtjev koji je koncepcijski nazvan odgoj i obrazovanje za sve. U širem smislu riječi, obrazovna inkluzija se odnosi na uključivanje djece i odraslih koji su zbog psihofizičkih, socijalnih, kulturnih, odgojno-obrazovnih mogućnosti, etničkih i drugih razlika podložni socijalnoj isključenosti, izloženi socijalnoj marginalizaciji, a time obespravljeni i ranjivi. U užem smislu riječi, inkluzija je zahtjev kojim se naglašava da je svako dijete ma pravo na obrazovanje u skladu s svojim mogućnostima.

Inkluzija je više od integracije. U kontekstu obrazovanja, integracija može biti pokušaj da se djeca s teškoćom jednostavno upišu u redovne škole i vrtiće, no inkluzija je moguća samo ako su škole i vrtići projektirani i administrirani tako da sva djeca mogu učiti i igrati se zajedno. Pristupačna okolina od važnog je značaja

kako bi djeca s teškoćama u razvoju uživala pravo sudjelovanja u zajednici i imala priliku ostvariti svoj puni potencijal.¹

Inkluziju karakteriziraju razvijeni osjećaji pripadnosti i zajedništva određenoj skupini, za razliku od integracije koja je bazirana na fizičkoj bliskosti. Inkluzija zahtijeva višu razinu uvažavanja djece s teškoćama u razvoju, tretira ih kao potpuno ravnopravne sudionike u odgojno-obrazovnom procesu unutar kojeg je osigurana permanentna individualna pomoć u situacijama kada je neophodna. Ona u prvom redu ističe i naglašava različite razvojne potencijale, a manje govori o nedostacima. Uspješna inkluzija podrazumijeva činjenicu da su sva djeca aktivno uključena u odgojno-obrazovne aktivnosti, da imaju slobodan pristup različitim mjestima za igru i rad. Inkluzivni pristup traži angažman svih sudionika kako bi se istovremeno izišlo u susret individualnim potrebama svakog pojedinog djeteta i zahtjevima odgojno-obrazovnog sustava. (Mikas i sur., 2012.)

4.1. Važnost inkluzije u ranoj dobi

Prema Siraj-Blatchford (2009.) u modernim društvima i svijetu koji sve više prepoznaje realnost globalne međuovisnosti, važno je da djeca, u procesu razvoja socijalnih vještina, nauče uvažavati pojedince i grupe s kojima dolaze u kontakt, bez obzira na prirodu međusobne različitosti. To bi trebao biti sastavni dio odgoja i obrazovanja djece od najranije dobi. Dječja iskustva i vrijednosti izgrađuju se pod utjecajem roditeljskih stavova, medija i vlastitih stavova koje razvijaju promatrajući način na koji se prema nekim ljudima odnosimo i kako ih vidimo. Bez snažnog, pozitivnog uzora djeca bi mogla zadržati samo lošu ili dobru sliku o ljudima poput njih samih.

Također Siraj-Blatchford navodi kako bi kurikulum za djecu rane dobi trebao nuditi sadržaje namijenjene jačanju dječje svijesti o sličnostima i razlikama, s ciljem da se one vide kao nešto sasvim 'normalno'. Neka djeca su sputana u svom razvoju

¹ *Djeca s teškoćama u razvoju* dostupno na https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2015/09/Djeca_s_teskocama_HR_6_13_w.pdf (preuzeto 20. srpnja 2018.g)

zbog iskustva s ljudima koji ih ne cijene onakvima kakva jesu i zato bi se osobita pozornost trebala posvetiti razvoju pozitivnih odnosa prema svim ljudima. Pri tome je jednako važno posvetiti se sličnostima, kao i razlikama među ljudima, a rana dob je idealna za ovakve sadržaje i aktivnosti.

4.2. Provođenje inkluzije u predškolskim ustanovama Republike Hrvatske

Odnos prema osobama s teškoćama u razvoju u Republici je Hrvatskoj prošao u povijesti kroz cijeli niz faza. Glavni oblik obrazovanja djece i učenika s teškoćama u razvoju tradicionalno je bilo školovanje u posebnim odgojno-obrazovnim ustanovama, no smještaj djece u posebne ustanove pokazao se nekorisnim jer su metode rada često bile neprilagođene, ispod razine njihovih mogućnosti, čime nisu iskorišteni potencijali potrebni za uspješnu integraciju u vrtićku i školsku sredinu. Snažnu potporu integraciji djece s teškoćama u redoviti odgojno-obrazovni sustav dale su ideje o pravu ne jednak odgoj i obrazovanje za sve, bez obzira na postojeće razlike među njima. Te su ideje ubrzo prerasle u zakonske odredbe kojim se obrazovanje ozakonjuje kao integrirano školovanje djece s teškoćama u razvoju. U svezi s navedenim, ukupan broj djece s teškoćama uključene u dječje Republike Hrvatske, prema podacima na početku pedagoške godine 2012./2013. bio je 4.983 (3,52%). U sustav je bilo integrirano 4.015 djece, a u posebnim skupinama bilo je 579 djece.²

Miloš i Vrbić (2015.) donose podatke iz 2015.godine o porastu broja djece s teškoćama u razvoju uključene u redovite programe u dvije ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Pripisuju to unapređenju uvjeta u dječjim vrtićima te boljem prepoznavanju teškoća u ranoj dobi. Podaci govore o 60 djece s teškoćama u razvoju u redovitom programu, od ukupno 955 upisane djece u oba vrtića, što čini 6%. Najviše je djece s motoričkim oštećenjima, a slijede djeca s

² *Uključivanje djece i učenika s posebnim potrebama u redoviti sustav obrazovanja* dostupno na https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/special-education-needs-provision-within-mainstream-education-11_hr (preuzeto 15. kolovoza. 2018.g)

poremećajima autističnog spektra i poremećajima u ponašanju. Podjednako su zastupljene višestruke teškoće, zdravstvene teškoće i kronične bolesti te oštećenja vida. Nešto je manje djece sa sniženim intelektualnim funkcioniranjem i djece s oštećenjem sluha. Zakonska regulativa u Hrvatskoj već duže vrijeme omogućuje i potiče uključivanje djece s teškoćama u razvoj u redovan sustav odgoja i obrazovanja.

5. METODOLOGIJA

5.1. Cilj

Cilj istraživanja bio je utvrditi mišljenje roditelja djece u predškolskim ustanovama o uključivanju djeteta s teškoćama u razvoj u odgojnu skupinu, te njihovo viđenje utjecaja istog na razvoj i kompetencije ostale djece u odgojnoj skupini. Iz navedenog je sastavljena glavna hipoteza s podhipotezama:

H – Roditelji smatraju da se djeca s teškoćama u razvoju trebaju uključivati u odgojnu skupinu.

H (a) - Roditelji smatraju da uključivanje djeteta s teškoćama u razvoj ima pozitivan utjecaj na ostalu djecu u odgojnoj skupini.

H (b) - Roditelji smatraju da ostala djeca u odgojnoj skupini nisu zapostavljena i ugrožena od strane djeteta s teškoćama.

H (c) –Roditelji smatraju da odgajateljice više pažnje posvećuju djeci s teškoćama.

H (d) – Roditelji smatraju da uključenost djeteta s teškoćama u odgojnu skupinu pridonosi razvoju empatije, socijalnih vještina i učenju o različitostima kod ostale djece.

5.2. Sudionici istraživanja i postupak

Za potrebe ovog završnog rada na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu Odsjeka u Čakovcu, od travnja 2018. godine do lipnja 2018.godine, provedeno je ispitivanje među roditeljima djece triju predškolskih ustanova na području Međimurja. U ispitivanju su sudjelovali roditelji djece iz starije odgojne skupine Dječjeg vrtića „Žibeki“ u Pribislavcu, roditelji djece mlađe odgojne skupine Dječjeg vrtića „Cipelica“ u Čakovcu te roditelji djece mješovite odgojne skupine Dječjeg vrtića „Vjeverica“ u Čakovcu. Istraživanje je uključivalo upitnik za roditelje (Prilog 1.) kojem su sudionici pristupili dobrovoljno i anonimno. Istraživanju se sveukupno odazvalo 47 roditelja ($f=47$) što čini 67% od ukupnog broja podijeljenih anketa koji iznosi 70. Od ukupnog broja ispitanika, 3 roditelja imaju dijete s određenom teškoćom u razvoju, dok ostalih 44 nemaju djecu s teškoćama. Od ukupnog broja ispitanika, u istraživanju je sudjelovalo 43 ispitanika ženskog spola i samo 4 ispitanika muškog spola (Tablica 1.), dok je s obzirom na razinu obrazovanja ispitanika u istraživanju sudjelovalo 18 roditelja srednje stručne spreme, 5 roditelja više stručne spreme, 24 roditelja visoke stručne spreme te niti jedan roditelj završenog osnovnoškolskog obrazovanja. (Tablica 2.) Svi neispunjeni upitnici isključeni su iz daljnje obrade.

Tablica 1. Sudionici istraživanja s obzirom na spol

Spol	Broj ispitanika	Postotak
M	4	9%
Ž	43	91%

Tablica 2. Sudionici istraživanja s obzirom na razinu obrazovanja

Razina obrazovanja	Broj ispitanika	Postotak
osnovnoškolsko obrazovanje	0	0%
SSS	18	38%
VŠS	5	11%
VSS	24	51%

5.3. Instrument

Za potrebe ovog istraživanja konstruiran je anketni upitnik koji se sastoji od ukupno trinaest pitanja. Dvanaest pitanja zatvorenog tipa te jedno pitanje otvorenog tipa koje se odnosi na obrazloženje odgovora na pitanje mišljenja o uključivanju djeteta s teškoćama u odgojnu skupinu. Upitnik se sastoji od zavisnih i nezavisnih varijabla.

Nezavisne varijable odnosile su se na spol roditelja te njihovu razinu obrazovanja.

Zavisne varijable odnosile su se na mišljenje o uključivanju djece s teškoćama u razvoju u odgojnu skupinu te njihov pozitivan ili negativan utjecaj na ostalu djecu u odgojnoj skupini.

6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA

Kako bi se uvidjelo kakvo je mišljenje roditelja o uključivanju djece s teškoćama u odgojnu skupinu te koliko su informirani o istom, postavilo im se jedno pitanje otvorenog tipa o tome smatraju li da se djeca s teškoćama trebaju uključivati u odgojnu skupinu. Nakon zaokruživanja odabranog odgovora („da“ ili „ne“) zamoljeni su da ukratko obrazlože svoj odgovor. Rezultati su prikazani u tablicama 3. i 4.

Tablica 3. Mišljenje roditelja o uključivanju djece s teškoćama u odgojnu skupinu

Smatrate li da se djeca s teškoćama u razvoju trebaju uključivati u odgojnu skupinu?	Broj ispitanika	Postotak
DA	46	98%
NE	1	2%

Iz tablice je vidljivo da je na postavljeno pitanje 99% (f=46) roditelja zaokružilo odgovor „da“ i smatraju da se djeca s teškoćama trebaju uključivati u odgojnu skupinu dok je samo 1% (f=1) roditelja odgovorio da se tome protivi.

Iako su odgovori na postavljeno pitanje, po mojem mišljenju i bolji od očekivanog, kada se roditelje u drugom dijelu pitanja zatražilo da obrazlože svoj odgovor, određeni broj roditelja nije razjasnilo svoj odgovor.

Tablica 4. Obrazloženje odgovora na pitanje „Smatrate li da se djeca s teškoćama u razvoju trebaju uključivati u odgojnu skupinu?“

Smatrate li da se djeca s teškoćama u razvoju trebaju uključivati u odgojnu skupinu?	Broj ispitanika	Postotak
obrazloženi odgovor	35	74%
neobrazloženi odgovor	12	26%

Iz tablice je vidljivo da 26% roditelja ($f=12$) nije obrazložilo svoj odgovor iako su na postavljeno pitanje odgovorili zaokruživanjem ponuđenog odgovora „da“. Svoj odabrani odgovor obrazložilo je 74% ($f=35$) roditelja. Iako je upitnik bio anonimn, na temelju rezultata iz tablice, postavlja se pitanje jesu li roditelji bili u potpunosti iskreni prilikom odgovaranja na postavljeno pitanje budući da određeni broj roditelja nije obrazložilo svoj odgovor na isto. Moguće je da ti roditelji nisu dovoljno informirani o samoj važnosti inkluzije djece s teškoćama i samom inkluzivnom procesu i nemaju dovoljno znanja o tome kako bi mogli obrazložiti svoje odgovore. S druge strane, postoji mogućnost da je određen broj roditelja zaokružilo odgovor „da“ jer smatraju da je on ispravan, odnosno da se od njih očekuje takav odgovor, no kada ga je trebalo obrazložiti nisu iznijeli svoje mišljenje.

Budući da se pojam inkluzije danas sve češće koristi u društvu, također postoji vjerojatnost da je većina roditelja čula za taj pojam i važnosti njegove primjene u odgojno-obrazovnim ustanovama ali nemaju dovoljno znanja i informacija pomoću kojih bi mogli izraziti vlastito mišljenje o istome.

Od 74% ($f=35$) roditelja koji su obrazložili odabrani odgovor, većina ih je objasnila da se djeca s teškoćama u razvoju trebaju uključivati u odgojnu skupinu iz razloga što se na taj način ta djeca osjećaju prihvaćena od strane vršnjaka te im je omogućena igra i druženje s ostalom djecom pod istim uvjetima. Također većina roditelja smatra kako inkluzija ima pozitivan utjecaj na djecu s teškoćama jer se ona na taj način socijaliziraju, a ostala djeca uče o različitostima i važnosti prihvaćanja istih. Nekolicina odgovora posebno me se dojmila pa sam ih odlučila citirati.

Roditelj (a) svoj je odgovor obrazložio na sljedeći način: „Smatram da se djeca s teškoćama trebaju uključivati u odgojne skupine uz osiguranje materijalnih i fizičkih uvjeta rada ovisno o djetetovim teškoćama. Također smatram da je vrlo važna suradnja cijelog tima koji prati takvo dijete (odgojitelj, asistent, psiholog, pedagog, roditelj i sl.) Djeca s teškoćama u razvoju na taj način mogu dobiti priliku za ostvarivanje socijalnih interakcija s vršnjacima, što može pozitivno djelovati na razvoj njihovog samopoštovanja i stvaranje pozitivne slike o sebi. Vršnjaci im mogu biti uzori za različite vještine i ponašanja. Njihovi roditelji će također imati osjećaj

da je njihovo dijete prihvaćeno u skupini. Kod djece bez teškoća to može potaknuti razvoj empatije, boljeg razumijevanja teškoća, prihvaćanja različitosti, osjetljivost za potrebe drugih i pomaganje.“

Roditelj (b) napisao je sljedeće: „Smatram da je uključivanje djece s teškoćama jako važno jer im treba pružiti iste šanse kao i ostaloj djeci kako bi razvili svoje potencijale, a pritom bili jednaki kao i ostala djeca.“

Roditelj (c) : „Uključivanje djece s teškoćama je dobro jer se takvu djecu ne smije odvajati nego im pružiti priliku za sudjelovanje u svim aktivnostima unatoč njihovim fizičkim ili mentalnim ograničenjima.“

Roditelj (d): „ Svako dijete je dijete koje treba socijalizaciju, svoje vršnjake i odgajatelje kako bi raslo i razvijalo se. Uključivanje djece s teškoćama u odgojnu skupinu je važno, ali uz asistenta jer smatram da odgajatelji imaju dovoljno posla s djecom normalnog razvoja i nažalost nisu u mogućnosti baviti se djecom s teškoćama u potpunosti. „

Iako se u upitniku nisu spominjali asistenti, roditelj (d) i još nekolicina roditelja svojevoljno ih je spomenula u obrazloženju svojih odgovora. Budući da se u dvije od tri ispitane vrtičke skupine nalazio asistent kao pomoćnik djetetu s teškoćama, smatram da su roditelji zbog toga imali potrebu naglasiti kako je asistent neophodan, ukoliko razgovaramo o inkluziji u vrtićima. Iako su asistenti češći u osnovnoškolskom obrazovanju, sve više vrtića može se pohvaliti sa asistentima u odgojnim skupinama.

Jedna od pretpostavki ovog rada, a ujedno i glavna hipoteza jest da roditelji smatraju da se djeca s teškoćama trebaju uključivati u odgojne skupine i kao što možemo vidjeti ona je potvrđena. Izuzmemo li mogućnost da pojedini odgovori nisu bili iskreni, budući da ih roditelji nisu znali i željeli obrazložiti, smatram da je većina roditelja ipak svjesna važnosti inkluzije djece s teškoćama, te se zalažu za provođenje inkluzije u vrtićima.

Prva postavljena podhipoteza odnosila se na to smatraju li roditelji da uključivanje djece s teškoćama u odgojnu skupinu ima pozitivan ili negativan utjecaj na ostalu djecu. Rezultati na temelju odgovora na pitanje 7. prikazani su u tablici 5.

Tablica 5. Mišljenje roditelja o utjecaju uključivanja djece s teškoćama na ostalu djecu u skupini

Što mislite o utjecaju uključivanja djeteta s teškoćama u razvoju na ostalu djecu u odgojnoj skupini?	Broj ispitanika	Postotak
uključivanje ima pozitivan utjecaj na ostalu djecu	44	94%
uključivanje ima negativan utjecaj na ostalu djecu	2	4%
uključivanje ima i pozitivan i negativan utjecaj na ostalu djecu	1	2%

Iz tablice možemo iščitati da od ukupno 47 ispitanih roditelja, 94% (f=44) roditelja smatra da uključivanje djece s teškoćama ima pozitivan utjecaj na ostalu djecu u skupini, 4% (f=2) roditelja, smatra da uključivanje ima negativan utjecaj na ostalu djecu. Iako su u anketi bila ponuđena samo prva dva odgovora iz tablice, jedan je roditelj zaokružio oba odgovora i smatra da uključivanje ima i pozitivan ali i negativan utjecaj na ostalu djecu u skupini.

Na temelju ovih podataka možemo zaključiti kako je većina roditelja svjesna važnosti inkluzije, ne samo zbog djece s teškoćama, već i zbog ostale djece u skupini. Ako ovo pitanje povežemo s prethodnim, vidljivo je da su razlozi zbog kojih je mišljenje roditelja takvo upravo zato jer smatraju da se na taj način razvija empatija, pomaganje i učenje o različitostima kod ostale djece kako su i obrazložili u svojim odgovorima na pitanje br. 5.

Siraj-Blatchford (2009.), navodi kako je važno da djeca u razvoju socijalnih vještina nauče uvažavati pojedince i grupe s kojima dolaze u kontakt, bez obzira na moguće različitosti među njima. Glavnu ulogu u tome naravno imaju odgajatelji i roditelji koji svojim stavovima u razmišljanjima uvelike utječu na stavove djece, stoga je od velike važnosti da sami roditelji podupiru inkluziju u vrtićima kako bi djeca učenjem po modelu prihvaćala različitosti i razvijala vlastite pozitivne stavove o inkluzivnom procesu.

Također Belan (2015. prema Kobešćak 2003.), govori kako tipična djeca koja stupaju u interakciju s djecom s teškoćama, bolje prihvaćaju vršnjaka s teškoćama, razvijaju empatiju i prihvaćanje različitosti te više odgovaraju na potrebe ostale djece.

Analizom dobivenih rezultata na postavljeno pitanje, možemo zaključiti da je postavljena podhipoteza također potvrđena. Razlog tomu je to što smatram da su ispitani roditelji, ali i većina ostalih roditelja čije je dijete trenutno uključeno u ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, sve više uključeni u aktivnosti i sam boravak njihove djece u vrtiću. To pridonosi tome da su možda i nesvjesno više informirani o uključenosti djece s teškoćama, ali i samim teškoćama u razvoju te kako one utječu na aktivnosti i interakciju s ostalom djecom u skupini.

Prema postavljenoj podhipotezi (b), roditelji smatraju da ostala djeca u skupini nisu zapostavljena ili ugrožena od strane djeteta s teškoćama. Rezultati koji su dobiveni na temelju postavljenih pitanja potvrđuju postavljenu podhipotezu.

Tablica 6. Mišljenje roditelja o utjecaju djeteta s teškoćama na ugroženost ostale djece u skupini

Smatrate li da su ostala djeca u odgojnoj skupini na neki način ugrožena od strane djeteta s teškoćama?	Broj ispitanika	Postotak
DA	3	6%
NE	44	94%

Tablica 7. Mišljenje roditelja o utjecaju djeteta s teškoćama na zapostavljenost ostale djece u skupini

Smatrate li da su ostala djeca u odgojnoj skupini na neki način zapostavljena zbog djeteta s teškoćama?	Broj ispitanika	Postotak
DA	3	6%
NE	44	94%

Na postavljeno pitanje *Smatraju li da su ostala djeca u odgojnoj skupini na neki način ugrožena od strane djeteta s teškoćama?* 94% (f=44) roditelja odgovara sa „ne“, što znači da smatraju da ostala djeca u skupini nisu ugrožena niti zapostavljena zbog djeteta s teškoćama, dok samo njih 6% (f=3) smatra da jesu. Razlog tome mogao bi biti mišljenje da su djeca s teškoćama agresivnija od ostale djece (što nije slučaj sa svim teškoćama) i na temelju toga roditelji mogu zaključiti da će u nekoj određenoj situaciji doći do određenog sukoba među djecom, pokrenutim od strane djeteta s teškoćom te da se na taj način ugrožava sigurnosti i dobrobit ostale djece.

Ranije je spomenuto da djeca najviše uče na temelju onoga što čuju i opažaju i zato smatram da je važno da roditelji nemaju nikakva stereotipna mišljenja o određenim teškoćama, budući da se sve teškoće ne manifestiraju jednakim ponašanjem. Pojava agresije kod pojedine djece s teškoćama naravno uvijek postoji, ali se ne mora nužno manifestirati. Ukoliko će roditelji biti zabrinuti za ugroženost svoje djece, taj će strah nesvjesno prenositi na djecu i na taj način otežati odgajateljima kojima je cilj da sva djeca budu prihvaćena i u međusobnoj interakciji.

Iz tablice 7. vidljivo je da 97% (f=44) roditelja smatra da djeca nisu zapostavljena zbog djeteta s teškoćama, dok opet njih troje (3%) misli da jesu. Budući da svaki roditelj želi da njegovo dijete do kraja ispuni svoje potencijale, postoji vjerojatnost da su ti roditelji zabrinuti da se zbog prevelike zauzetosti s djetetom s teškoćama, odgajatelj ne može u potpunosti posvetiti svoj djeci na jednak način te da su zbog toga u određenim segmentima ostala djeca zapostavljena.

Na temelju rezultata navedenih u tablici 8., postavljena je podhipoteza (c) da roditelji smatraju da odgajatelji/ce više pažnje posvećuju djetetu s teškoćama.

Tablica 8. Posvećuju li odgajatelji/ce više pažnje djetetu s teškoćama?

Smatrate li da odgajatelji/ce više pažnje posvećuju djetetu s teškoćama?	Broj ispitanika	Postotak
DA	13	28%
NE	34	72%

Čak 28% (f=13) roditelja smatra da odgajatelji/ce više pažnje posvećuju djetetu s teškoćama (Tablica 8.), dok 72% (f=34) roditelja, smatra da to nije tako. Dobiveni odgovori na ovo pitanje ne podudaraju se s rezultatima iz tablice 7. pitanja o zapostavljenosti ostale djece, na koje se samo 6% (f=3) roditelja izjasnilo da smatra da ostala djeca jesu zapostavljena. Na vrlo slično, ali preformulirano pitanje o tome posvećuju li odgajatelji/ce više pažnje djetetu s teškoćama, odgovorom „da“ izjasnilo se čak 28% (f=13) roditelja.

Uključivanje djece s teškoćama u odgojnu skupinu zahtjeva veliku spremnost i kompetentnost odgajatelja. Uz pomoć asistenata inkluzija je lakše izvediva i za dijete i za odgajatelja. Hoće li se odgajatelji bez pomoći asistenta dovoljno dobro snalaziti s takvim djetetom u vlastitoj skupini najviše ovisi o poznavanju teškoće i edukaciji odgajatelja, ali i spremnosti i kompetenciji za samu inkluziju. Zbog određene teškoće dijete može zahtijevati veću zdravstvenu ili emocionalnu pažnju odgajatelja što se može ali i ne mora loše odraziti na ostalu djecu. Vjerojatno će svaki dovoljno kompetentan odgajatelj svakome djetetu pružiti sve što mu je potrebno i da na taj načini niti dijete s teškoćama, niti ostala djeca normalnog razvoja neće biti zapostavljena. Iako je iz dobivenih rezultata vidljivo da određeni broj roditelja smatra da odgajatelji više pažnje posvećuju djetetu s teškoćama, više je onih koji se s time ne slažu, što dovodi do pobijanja navedene podhipoteze (c).

Na pretpostavki da roditelji smatraju da uključenost djeteta s teškoćama u odgojnu skupinu pridonosi razvoju empatije, socijalnih vještina i učenju o različitostima kod ostale djece, temelji se posljednja podhipoteza (d). Dobiveni rezultati na tri postavljena pitanja prikazani su u tablicama 9, 10 i 11.

Tablica 9. Mišljenje roditelja o utjecaju djeteta s teškoćama na razvoj empatije kod ostale djece

Smatrate li da uključenost djeteta s teškoćama u razvoju u odgojnu skupinu pridonosi razvoju empatije kod ostale djece?	Broj ispitanika	Postotak
DA	33	70%
NE	14	30%

Tablica 10. Mišljenje roditelja o utjecaju djeteta s teškoćama na razvoj socijalnih vještina kod ostale djece

Smatrate li da uključenost djeteta s teškoćama u razvoju u odgojnu skupinu pridonosi razvoju socijalnih vještina kod ostale djece?	Broj ispitanika	Postotak
DA	46	98%
NE	1	2%

Tablica 11. Mišljenje roditelja o utjecaju djeteta s teškoćama na razvoj učenja o različitostima

Smatrate li da uključenost djeteta s teškoćama u razvoju u odgojnu skupinu pridonosi razvoju učenja o različitostima kod ostale djece?	Broj ispitanika	Postotak
DA	46	98%
NE	1	2%

Belan (2015. prema Kobeščak, 2003.) navodi kako je najčešće navođena prednost predškolskog uključivanja pozitivan ishod, kako za djecu s teškoćama tako i za tipičnu djecu, jer dobivaju pozitivna iskustva prilikom međusobne interakcije. No iako je utjecaj inkluzije na razvoj empatije kod ostale djece dokazan, čak 30% (f=14) ispitanih roditelja smatra da to nije tako, dok 70% (f=33) roditelja smatra da ostala djeca u interakciji s djetetom s teškoćama razvijaju empatiju.

Pozitivan utjecaj inkluzije na razvoj socijalnih vještina kod ostale djece ističe 98% (f=46) roditelja, dok se samo 2% (f=1) s time ne slaže. Također 98% (f=46) roditelja slaže se da inkluzija utječe na razvoj učenja o različitostima kod ostale djece, dok se samo 2% (f=1) s time ne slaže. Na temelju analiziranih rezultata iz prijašnje tri tablice, vidljivo je da je posljednja podhipoteza (d) također potvrđena.

ZAKLJUČAK

Cilj ovog rada bio je istražiti mišljenje roditelja o uključivanju djece s teškoćama u razvoju u odgojnu skupinu te njihovi stavovi o utjecaju istog na ostalu djecu u skupini. Dobiveni rezultati su u konačnici vrlo pohvalni i pozitivni, a glavna hipoteza istraživanja djelomice je potvrđena, zajedno s ostale tri podhipoteze, dok je jedna podhipoteza pobijena. Kako se sve više vrtića okreće inkluzivnoj praksi, moguće je da su roditelji danas ipak više informirani o samim teškoćama i inkluziji nego što su to bili prije pedesetak godina. Analizom dobivenih rezultata može se zaključiti da je većina roditelja dovoljno informirana o djeci s teškoćama u razvoju i njihovoj inkluziji u ustanove predškolskog odgoja i obrazovanja te da podupiru i zagovaraju inkluziju i sam inkluzivni proces.

LITERATURA

- Belan, T. (2015.) *Individualizirani pristup odgojitelja u inkluzivnom vrtiću*: (Završni rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet
- Bouillet, D., Kudek Mirošević, J. (2015.). Učenici s teškoćama i izazovi obrazovne prakse. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 17(2), str. 13-24.
- Dowling M. (2012.). *Parent's participation in the social inclusion of children with disabilities in Bosnia and Herzegovina and Croatia*. London: The Open Society Foundation
- Djeca s teškoćama u razvoju.*; (2015) dostupno na https://www.unicef.hr/2015/09/Djeca_s_teskocama_HR_ (preuzeto 20.srpnja.2018.)
- Falamić, M. (2008.). Vrtić kao poligon za učenje socijalnih vještina. *Dijete, vrtić, obitelj*, 14(54) 12 -16.
- Imišragić, A., Hukić, Đ. (2010.). Roditelji – odgovornosti djece s teškoćama u razvoju. *Metodički obzori*, 5(1), 9-18.
- Kanjić, S., Boneta, Ž. (2012.). Viđenje partnerstva obitelji i vrtića očima roditelja. *Dijete, vrtić, obitelj*, 70, 8-10. Vol. 9 br.(70) str. 10
- Karamatić Brčić, M. (2011.). Svrha i cilj inkluzivnog obrazovanja. *Acta Iadertina* 8, 39-47.
- Lacković-Grgin, K. (2011.). Doživljaj i praksa roditeljstva u različitim životnim razdobljima. *Društvena istraživanja*, 20(4), 1063 – 1083.
- Ljubetić, M., Mandarić, A., Zubac, V. (2011.). Ustanove ranog i predškolskog odgoja – polja primarne prevencije poremećaja u ponašanju. *Unapređenje kvalitete života djece i mladih* (pp. 47 - 56). Tuzla: Udruženje za podršku i kreativni razvoj djece i mladih
- Maleš, D.; Milanović, M; Stričević, I., (2001.). *Živjeti i učiti prava , Odgoj za ljudska prava u sustavu predškolskog odgoja*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Mihac, M. (2016.). *Suradnja s roditeljima*. (Završni rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Mihalić, S. (2013.). *Koja je razlika između djece s posebnim potrebama i djece s teškoćama u razvoju*. Dostupno na <http://www.istrazime.com/djecja-psihologija/> (preuzeto 20.srpnja.2018.)

Mikas D., Roudi B. (2012.). Socijalizacija djece s teškoćama u razvoju u ustanovama predškolskog odgoja. :*Paediatrica Croatica* 1(56) 207-214.

Miloš, I., Vrbić, V. (2015.). Stavovi odgajatelja prema inkluziji. *Dijete, vrtić, obitelj* 77, 60 - 63

Miljak A. (2009.). *Življenje djece u vrtiću : novi pristupi u shvaćanju, istraživanju i organiziranju odgojno-obrazovnog procesa u dječjim vrtićima*. Zagreb: SM Naklada

Mlinarević, V. (2004.). Vrtićko okruženje usmjereno na dijete. *Život i škola* 11, 112 - 119.

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014.). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta

Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće i obvezno srednjoškolsko obrazovanje (2010.). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta

Rosić, V. (2005.). *Odgoj, obitelj, škola*. Rijeka: Naklada Žagar

Rumiha, B., Hubeny-Lučev, T., Gros Popović, D., Smiljanić, M. (2005.). Inkluzija djece s teškoćama u razvoju u dječjem vrtiću Potočnica. *Dijete, vrtić, obitelj* 11(42), 14-17.

Sekulić-Majurec, A. (1988). *Djeca s teškoćama u razvoju u vrtiću i školi*. Zagreb: Školska knjiga

Siraj-Blatchford, I. (2009.). Različitost, inkluzija i učenje u ranoj dobi. *Dijete, vrtić, obitelj* 15 (58), 2 - 7.

Slunjski, E. (2011.). *Razvoj autonomije djeteta u procesu odgoja i obrazovanja u vrtiću. Pedagogijska istraživanja* 8 (2), 217 - 228.

Uključenje djece i učenika s posebnim potrebama u redoviti sustav obrazovanja
https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/special-education-needs-provision-within-mainstream-education-11_hr (preuzeto 15.kolovoza 2018.)

Vujnović M. (2015.) *Kurikulum i učenici s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama*, Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Wagner Jakab, A., (2008.). *Obitelj - sustav dinamičnih odnosa u interakciji. Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja* 44 (2), 119 – 128.

Zrilić, S. (2011.). *Djeca s posebnim potrebama u vrtiću i nižim razredima osnovne škole.*, Zadar: Sveučilište u Zadru

BIOGRAFIJA

Saša Velicki rođena je 30. Studenog 1996. Godine u Čakovcu. Rodom je iz Macinca, malog sela u Međimurju. Završila je III. Osnovnu školu u Čakovcu, a nakon toga upisala smjer klasične gimnazije u Srednjoj školi Čakovec. Tijekom srednjoškolskog obrazovanja bila je uključena u razne izvannastavne aktivnosti kao što su školski zbor i dramska sekcija. Od 2010.godine aktivno je uključena u folklornu sekciju KUU „Seljačka sloga“ iz Nedelišća. Nakon završenog četverogodišnjeg srednjoškolskog obrazovanja, upisala je Učiteljski fakultet u Čakovcu, Sveučilišta u Zagrebu, smjer Rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Vrlo je pozitivna, kreativna, kompetentna i komunikativna osoba.

PRILOZI

Prilog 1. – Upitnik za roditelje

UPITNIK ZA RODITELJE

Poštovani roditelji,

molim vas da sudjelujete u istraživanju o mišljenju roditelja o uključivanju dječeta s teškoćama u odgojnu skupinu. Istraživanje se provodi za potrebe izrade završnog rada na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu – Odsjek u Čakovcu.

Anketa je anonimna pa vas molim da na postavljena pitanja odgovarate iskreno. Nema pogrešnih odgovora, a dobar odgovor je svaki odgovor koji odražava vaš stav.

Zahvaljujem!

1. Zaokružite Vaš spol.

- a) M
- b) Ž

2. Koja je Vaša stručna sprema?

- a) osnovnoškolsko obrazovanje
- b) SSS
- c) VŠS
- d) VSS

3. Imate li u obitelji dijete s teškoćama u razvoju?

- a) DA
- b) NE

3.1. Jeste li imali problema s upisom djeteta s teškoćama u razvoju u ustanovu predškolskog odgoja i obrazovanja?

- a) DA
- b) NE

4. Zaokružite jednu od ponuđenih tvrdnji.

- a) moje dijete s teškoćama u razvoju uključeno je u odgojnu skupinu vrtića
- b) moje dijete bez teškoća u razvoju pohađa odgojnu skupinu u koju je uključeno i dijete s teškoćama
- c) moje dijete bez teškoća u razvoju pohađa odgojnu skupinu u kojoj nema djeteta s teškoćama

5. Smatrate li da se djeca s teškoćama u razvoju trebaju uključivati u odgojnu skupinu i ukratko obrazložite zašto.

- a) DA
- b) NE

7. Što mislite o utjecaju uključivanja djeteta s teškoćama u razvoju na ostalu djecu u odgojnoj skupini?

- a) smatram da uključivanje ima pozitivan utjecaj na ostalu djecu
- b) smatram da uključivanje ima negativan utjecaj na ostalu djecu

8. Smatrate li da su ostala djeca u odgojnoj skupini na neki način ugrožena od strane djeteta s teškoćama?

- a) DA
- b) NE

9. Smatrate li da su ostala djeca u odgojnoj skupini na neki način zapostavljena zbog djeteta s teškoćama?

- a) DA
- b) NE

10. Smatrate li da odgajatelj/ice više pažnje posvećuju djetetu s teškoćama?

- a) DA
- b) NE

11. Smatrate li da uključenost djeteta s teškoćama u razvoju u odgojnu skupinu pridonosi razvoju empatije kod ostale djece?

- a) DA
- b) NE

12. Smatrate li da uključenost djeteta s teškoćama u razvoju u odgojnu skupinu pridonosi učenju o prihvaćanju različitosti kod ostale djece?

- a) DA
- b) NE

13. Smatrate li da uključenost djeteta s teškoćama u razvoju u odgojnu skupinu pridonosi razvoju socijalnih vještina kod ostale djece?

- a) DA
- b) NE

